

TUŽBE STANOVNIKA ĐAKOVŠTINE PROTIV VOJNIKÂ OSLOBODITELJÂ (1689)

Marin SRAKIĆ, Đakovo

Prošle godine (1987) proslavili su neki naši krajevi, među njima i Slavonija, 300. obljetnicu oslobođenja od Turaka. Obilježen je taj događaj raznoliko, npr. svečanim Saborom Slavonije i Baranje što su ga organizirale razne društveno-političke institucije u Vinkovcima. Osječka je Crkva organizirala simpozij sa svečanom misom zahvalnicom. Datum je to što ga je doista trebalo obilježiti i zapamtiti, jer se prije tristo godina kršćanski svijet oslobodio od stopedesetgodišnjeg nepodnošljiva osmanlijskog jarma.

No taj svijet nije odmah osjetio blagodat "oslobođenja" i dolaska vojske osloboditelja. Naprotiv, prve su godine bile razdoblje velikih nepravdi i otimačina što su ih činili vojnici osloboditelji. – Iz Dijecezanskog arhiva u Đakovu donosimo ovdje jedno žalosno svjedočanstvo predstavnika stanovnika iz blizine Đakova što su ga u zapisnik iznijeli pred bosanskim biskupom u franjevačkom samostanu u Našicama.

TUŽBE STANOVNIKA ĐAKOVŠTINE PROTIV VOJNIKÂ OSLOBODITELJÂ

Da napokon udovoljimo obvezi i odgovorimo na točke što nam ih je dobrostivo postavila Slavna Komisija Sv. Carskog i Kraljevskog Veličanstva u Beču dne 11. nedavno isteklog kolovoza iz očinske samilosti Njegovog Svetog Carskog i Kraljevskog Veličanstva prema nama, koji smo zahvaćeni takvim i tolikim ratnim nevoljama sadašnjeg vremena. Sav kler i narod ovog Vukovskog područja pozvan po svom Poglavaru Gospodinu Biskupu Đakovačkom odnosno Bosanskom fra(tru) Nikoli Olovčić ovdje u Đakovu, dne 18. proteklog rujna a četvrtog od primitka dopisa Komisije, kako koga savjest opterećuje, odgovara što slijedi.

I to na prvo i drugo o ispadima što su ih činili vojnici prolaznici i kvartirci za godinu 1688. Budući da se na cijelom ovom području u selima tada nigdje nije stanovalo i budući da se veći broj ljudi, pograbivši oružje, ovamo slegao, ispadi što su ih ovdje učinili očituju što su i u susjedstvu mogli učiniti. Tu su spomenute godine četrdesetorica vojnika, koji su zimovali u ovoj utvrdi, svaki dan od nas oteli po pet petaka za vino, jednog vola mjesečno i jedan kruh po vojniku, osim silno

pšenice što su je od ljudi oteli i prodali, zbog čega su mnogi izginuli od gladi. I našem župniku su odnijeli i prodali stošezdeset vagana pšenice: kao da i za njih ne traje neprestano carska cijena žita; iako im mi pružamo sve usluge, čak i vodu, drva, svijeće i tome slično. A kad ni time nisu bili zadovoljni, ljude su vrlo strogo kažnjavali, često zatvarali i novcem kažnjavali. Mnoge su nemilosrdno i vatrom palili da im otkriju blago i novac, što su ga Turci, kao što su oni mislili, zakopali u zemlju. Ti su u mukama umrli. Zato je od šest tisuća duša odavde sve pobjeglo, tako da sada ima jedva tri stotine.

A ove godine – 1689, gotovo su nam poklali svu telad i jarad, tako da ih u tom pogledu nikako nismo mogli umilostiviti. Štoviše, da nam krave ne ostanu bez teladi, i da mlijekom ne presuše, nudili smo im jednogodišnje junce mjesto teladi, no oni nisu htjeli zamijeniti. Do danas svake noći iz te tvrđave potajno provaljuju i kršćanske kuće napadaju, pljačkaju i što pronađu odnose. Katkad noću krađu volove, kolju ih i na tajnim mjestima zakapaju pod zemljom pa u zgodno vrijeme jedu i prodaju. Prošle zime u jednom takvom zločinu ubili su dvojicu ljudi koji su branili svoje volove. A sada iz polja i vrtova otimaju sve crveni i bijeli luk, grah, kupus, žito itd., da jedva što ostane jadnom narodu. Ni na najsvečanije blagdane nitko se zbog njih ne usudi ići na misu, jer pod isprikom neke carske službe toga uhvate, zatvore i uzimaju novac. Od jučer i prekjučer pa i danas, mnoge su tom vrstom lukavstva uhvaćene, zatvorene, velikom svotom opljačkane ucivilili, na najveću sablazan svijuu. Isto to čine i bilo koji drugi dan, kad mogu. Gotovo cijelo ljeto, i na najsvečanije blagdane natjerali su nas da kosimo sijeno, za cara, kako oni kažu, a sada ga neprestano prevozimo koji god imamo kola. Javno su išibali župnika zato što je na blagdan sv. Jakova apostola zadržao svijet da ne bi bez mise išao kositi. Gotovo nikakvog poštovanja nemaju prema crkvi u koju nikad ne dolaze, ni prema crkvenim osobama. I iz crkve i iz župnog doma odvođe ljude, čak i župne sluge, na vlastite kuluke. Neprestano smo na nekim kulucima, i privatnim za vojnike i javnim za njegovo Veličanstvo. Naime, jedni od nas prevoze ljetinu, drugi vojnike, drugi olovo što su ga poskidali s krovova crkava, već na mnogo kola odvezeno u Osijek možda privatno samim njihovim oficirima, a drugi opet neprestano na sve strane prenose pisma. Plovimo i u Beograd. U Osijeku obavljamo kojekakve poslove. Nas trideset neprestano držimo stražu na Savi. Svi ostali, kad ih pozovu na četovanje protiv Turaka, jedu vlastiti kruh, a mnogi bez kruha. A ostali narod, kad god žele, prevozi im na sve strane svakovrsnu robu. I vrlo često u tvrđavu stjeraju sva kola, ljude i životinje u ime carskog kuluka, a onda ih, kad od ljudi prime novac, puštaju.

U mjestu Našice četiri ondje smještena vojnika oteli su od malobrojnih domorodaca, u mesu i u zobi dvije stotine forinti, osim soli, svijeća, sijena i koječeg drugog. Mnogo toga sličnog ispuštamo.

Treće, što smo ostavili za trgovinu (mesa) i krčmarenje, vojnici u ovom kvartiru nikom nisu dopustili krčmariti, nego oni sami prodaju kupljena vina, a ako tko drugi krčmari, oni ga opljačkaju i novčano kazne. Gabrijel Diak kaže da je mnogo vina prodao za Cara. Uto je došao gospodin biskup i bilo nam je slobodno krčmariti. Za pijacarinu vojnici silom otimlju od goveda petak, dvije funte mesa i jezik; od kože dvanaest novčića (numos) i dvije funte mesa. Zbog ovog obojeg nasilja, danas nitko ne prodaje vino, a kozjeg mesa jedva da kad imamo.

Četvrto o Desetini. Budući da nigdje u ovoj domovini nemamo pšenice koja bi bar bila na službu oltara, a isto tvrdimo za vino, i za ovce i za svinje; nego vrlo malo od kukuruza, koji se na drugom mjestu zove tursko zrno, i nešto od prosa, oboje posijano u zemlju više motikom negoli plugom; i iz vrtova isto tako nešto imamo od crvenog i bijelog luka, kupusa, lana i graha, što su gotovo sve do sada otelevojnici. Zato je desetina, za koju nam je gospodin biskup vrlo jasno dokazao, i s oltara i izvan njega, i sa svetim i s profanim spisima, da na nju ima pravo, ove godine bila vrlo mala. Nju je i sav đakovački i susjedni puk rado isplatio kao od Boga naredenu. A na drugim mjestima je neki Ivanić Hrvat u ime njegovog Veličanstva omeo taj božanski porez, ne bez velike sablazni svih pravih kršćana i usudio se zabraniti da se on ne plaća Gospodinu biskupu. Njega pak biskup svugdje traži, ne kao što je bilo krivo razglašeno, od pokretne i nepokretne imovine ili kako god u novcu, osim ako tko za ovu desetinu zakonski nekako drugačije doprinese. No naravno od gore navedenih životinja kojih imamo vrlo malo, i od njih u svemu, kao što je poznato, dobio je samo 15 kozlića, nešto od graha, lana, crvenog i bijelog luka, a od ostalog do sada nije primio ništa. Tako su po svojoj savjesti uz zakletvu iznijeli pred nama potpisanim župnicima, Grgur kapetan mjesta, njegova četiri harambaše, odnosno vojvode, Antun Starbak, Marko Junakovac, Nikola Sorković i Martin Vrtarić, i četiri zastavnika, Andrija Matijašević, Ivan Čajkovac, Ivan i Matija Vrtarić s odličnicima iz naroda. Dano 18. rujna 1689. Pod pečatom Samostana sv. Antuna iz Našica i Presvijetloga i Preuzvišenoga Gospodina Biskupa Đakovačkoga.

1689.

RIASSUNTO

L'anno scorso alcune nostre regioni, tra le quali la Slavonia, hanno celebrato trecentesimo anniversario della liberazione dai Turchi. Questo anniversario era stato segnato in vario modo, per esempio coll'Assamblea scientifica della Slavonia e della Baranja, organizzata dalle Istituzioni socio-politiche a Vinkovci. Poi, le istituzioni ecclesiastiche hanno organizzato il simposio colla messa solenne a Osijek. La data era questa che veramente doveva essere segnata e impressa nella mente, perchè il popolo cristiano era stato liberato dal centocinquantesimo giogo ottomano insopportabile.

Ma questa liberazione non è venuta immediatamente e il popolo povero non ha provato il beneficio della liberazione e dell'avvento dell'esercito cristiano. Al contrario, i primi anni erano il periodo dei grandi torti e delle rapine commesse dai militari liberatori. – Portiamo qua – dall'archivio diocesano di Đakovo – una testimonianza dolorosa dei rappresentanti degli abitanti in vicinanza di Đakovo. Si tratta di un verbale redatto nel monastero francescano a Našice.